

ЕКОЛОГІЧНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ, АГРАРНЕ ПРАВО

Казанська Р.Т.

студентка,

Науковий керівник: Бредіхіна В.Л.

кандидат юридичних наук, доцент,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

За період існування України як незалежної держави було прийнято значну кількість нормативно-правових актів, у тому числі і в галузі екологічного права. При цьому, великий масив нормативного матеріалу зовсім не означає його повноту, дієвість та ефективність, а навпаки, може бути причиною появи колізій та перенавантажень у регулюванні відповідних відносин. Таким чином, постає необхідність удосконалення екологічного законодавства, першим кроком у якому є висвітлення і чітке окреслення існуючих проблем.

Варто відмітити, що виявленням проблем регулювання екологічного права займається не тільки вітчизняна доктрина, а й вищі державні органи, а саме Верховна Рада України. Так, відповідно до Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 року, першопричинами екологічних проблем України, зокрема, є: існуюча система державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища, регулювання використання природних ресурсів, відсутність чіткого розмежування природоохоронних та господарських функцій; недотримання природоохоронного законодавства [1]. З тексту цього положення ми бачимо, які питання підлягають першочерговому законодавчому удосконаленню.

Слід зазначити, що цей документ є не першим, де окреслюються проблеми екологічного законодавства. Так, ще у «Рекомендаціях парламентських слухань щодо дотримання вимог екологічного законодавства в Україні, напрямів реалізації та вдосконалення екологічної політики» зазначалося, що «потребують внутрішнього

узгодження та подальшого вдосконалення і розвитку чинне екологічне законодавство та економічний механізм регулювання природокористування. Нормативно-правової підтримки вимагають питання забезпечення екологічної безпеки, стимулювання ресурсо-, енергозбереження, рециклінгу використання та переробки промислових і побутових відходів. Недостатня увага приділяється гармонізації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Потребують термінової розробки базові екологічні нормативи» [2]. При цьому, такі питання як забезпечення екологічної безпеки або адаптація вітчизняного законодавства законодавству Європейського союзу тощо є актуальними і сьогодні.

Яскравим прикладом продовження констатування Верховною Радою проблем екологічного законодавства є Постанова «Про рекомендації парламентських слухань щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства в Україні», у якій зазначено, що «природоохоронне законодавство ще не забезпечує повною мірою потреб суспільства, а механізми його реалізації не розвинуті. Вжиті заходи щодо удосконалення природоохоронного законодавства, забезпечення державного контролю за його дотриманням є недостатніми» [3]. В цілому, ця Постанова акцентувала як на позитивних моментах розвитку екологічного законодавства, так і на негативних.

Про необхідність і спроби удосконалення екологічного законодавства можуть свідчити і численні законопроекти. Наприклад, у Постанові ВРУ № 565-IV [2] було рекомендовано до 1 січня 2005 року внести на розгляд Верховної Ради України проект Екологічного кодексу України (далі – ЕКУ). Що ж до реалій життя, то в 2004 році проект Екологічного Кодексу України було внесено на розгляд Верховної Ради України, проте він так досі і не був прийнятий. У пояснювальній записці щодо проекту ЕКУ зазначалося, що «необхідність систематизації обумовлюється множинністю актів, що видаються правотворчими органами з відповідного кола питань, швидкими змінами, що відбуваються в законодавстві, та виникненням прогалин, дублюючих положень в ньому тощо. Здійснення систематизації у цій сфері пов'язано також з необхідністю поліпшення правореалізації, наданням допомоги правозастосовчим органам оперативно знаходити та правильно тлумачити норми права» [4].

Проблеми екологічного законодавства підкреслені і в Пояснювальній записці до проекту ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань усунення колізій норм», де зазначено, що «Земельний і Водний кодекс України вийшли за межі регулювання відповідно земельних та водних відносин, поширивши при цьому кожен свою дію як на водні, так і на земельні відносини, і водночас по-різному регулюють обидві форми відносин щодо використання землі і водних об'єктів, унормовують права за земельні ділянки, водні об'єкти та правовий режим їх використання, застосовують різну термінологію щодо об'єкта одних й тих же відносин, а в деяких випадках не узгоджуються між собою, носять відсильний характер, тощо. До того ж унормування водних відносин в інший спосіб, ніж це зроблено Водним кодексом України є й в інших законодавчих актах України (Цивільний кодекс України, закони України «Про меліорацію земель», «Про фермерське господарство»). Тобто йдеться про наявність колізії норм низки законодавчих актів, що на практиці призводить до ускладнень застосувань норм права, різного їх тлумачення (...) Це в свою чергу знижує ефективність управління в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів» [5].

Про існування колізій між Лісовим та Земельним кодексами України йдеться в Пояснювальній записці до проекту Закону «Про внесення змін до Земельного кодексу України щодо усунення корупційної складової у сфері розпорядження землями лісогосподарського призначення». Так, відповідно до Лісового кодексу документами, які посвідчують право постійного користування державних лісогосподарських підприємств було визначено планово-картографічні матеріали лісовпорядкування (п. 5 Прикінцевих положень). При цьому, у статті 125 Земельного кодексу зазначено, що право власності на земельну ділянку, а також право постійного користування та право оренди земельної ділянки виникають з моменту державної реєстрації цих прав. Отже, у Земельному кодексі України відсутня норма про те, що документами, які посвідчують право постійного користування землями державних лісогосподарських підприємств є планово-картографічні матеріали. Існуюча суперечність норм Земельного та Лісового кодексів України створює правові передумови для вчинення корупційних правопорушень та зловживання посадовцями органів виконавчої влади та місцевого самоврядування (...)» [6].

Проблематикою удосконалення законодавства займається й вітчизняна доктрина, наприклад, у сфері застосування новітніх біотехнологій, зокрема, ГМО. Вчені зазначають, що вітчизняне законодавство є недосконалим і потребує детального розгляду і доопрацювання: неврегульованими є питання щодо ліцензування, транспортування і утилізації ГМО; не вирішено питання співіснування традиційних, органічних та генно-модифікованих культур; немає документа, який встановлював би порядок реєстрації ГМО, що застосовуються в сільському господарстві та харчовій промисловості і відповідно не встановлена відповідальність за його порушення; наявні нормативно-правові акти є досить загальними і в них існують колізії; не існує єдиного контролюючого органу з відповідними функціями і повноваженнями; не вирішене питання про заходи безпеки у разі потрапляння ГМО в навколишнє середовище тощо.

Підсумовуючи, слід сказати, що наявність досліджень проблематики екологічного нормативно-правового масиву є як позитивним, так і негативним явищем. Негативним є те, що проведені дослідження виявили велику кількість проблем, що існують у зазначеній сфері, а позитивним, – що деякі з цих проблем уже є виявленими, що може бути першим кроком у їх подоланні. При цьому незаперечним залишається факт необхідності вдосконалення екологічного законодавства.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року». Закон від 21.12.2010 № 2818-VI. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>
2. Постанова Верховної Ради України «Про рекомендації парламентських слухань щодо дотримання вимог екологічного законодавства в Україні, напрямів реалізації та вдосконалення екологічної політики». Постанова від 07.12.2000 № 2130-III. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2130-14>
3. Постанова Верховної Ради України «Про рекомендації парламентських слухань щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства в Україні». Постанова від 20.02.2003 № 565-IV. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/565-15?nreg=565-15&find=1&text=&x=0&y=0>

4. Пояснювальна записка до проекту Екологічного кодексу України від 20.02.2004. [Електронний ресурс] // Режим доступу: w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=17281&pf35401=47815

5. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань усунення колізій норм» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/regulatory?nid=6834&add=en>

6. Пояснювальна записка від 02.09.2015 до проекту Закону «Про внесення змін до Земельного кодексу України щодо усунення корупційної складової у сфері розпорядження землями лісгосподарського призначення» [Електронний ресурс] // Режим доступу: w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=56360&pf35401=355837

Міщай В.В.

студентка,

Науковий керівник: Анісімова Г.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

«ПОКАЗНИК ЗАПОВІДНОСТІ» В УКРАЇНІ: ЕКОЛОГО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

В умовах сьогодення питання правового регулювання та забезпечення охорони, відтворення і використання об'єктів природно-заповідного фонду (далі – ПЗФ) в площині державної екологічної політики України стає пріоритетним завданням, про що свідчать наступні статистичні дані й показники: територія України – 6% площі Європи; її біорізноманіття – 35% усієї Європи; більше 70 тисяч видів флори і фауни; два основних глобальних маршрути міграції диких птахів; більше 100 видів перелітних птахів, що охороняються відповідно до міжнародних зобов'язань. Водночас актуальність зазначеної теми обумовлена тим, що частка природно-заповідних територій в Україні досі є недостатньою і залишається значно меншою, ніж у більшості країн Європи, де відповідні площі становлять у середньому 15%.

Екологічна політика у сфері розширення територій ПЗФ проводиться державою поступово. Наприклад, Постановою Верховної Ради України від 22.09.1994 р. № 177/94 «Про Програму перспективного розвитку заповідної справи України» передбачалось